קיצור שלחן ערוך — נקיון המקום לדבר שבקדשה

כְּתִיב, וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ וגו', וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וגו', מִכָּאן לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁבְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵינוּ מִתְהַלֵּךְ עִמָּנוּ, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁאָנוּ עוֹסְקִים בְּדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כְּגוֹן קְרִיאַת שְׁמַע, תְּפִלָּה, תּוֹרָה וְכַדּוֹמֶה, צָרִיךְ לִהְיוֹת הַמַּחֲנֶה קָדוֹשׁ, שֶׁלֹּא תֵּהֵא צוֹאָה מְגֻלָּה שָׁם, וְשֶׁלֹּא יֵרָאֶה דָּבָר עֶרְוָה כְּנֶגֶד פָּנָיו שֶׁל אָדָם הַקּוֹרֵא אוֹ מִתְפַּלֵּל (סִימָן ע"ד).

וַאֲפִלּוּ לְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי קְדֻשָּׁה בִּמְקוֹם צוֹאָה אוֹ מֵי רַגְלַיִם אוֹ כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מַסְרִיחַ, אָסוּר, עַד שֶׁיְּכַסֶּה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכִסִּית אֶת צֵאָתֶךָ. אוֹ שֶׁיַּטִּיל לְתוֹךְ מֵי רַגְלַיִם שֶׁל פַּעַם אַחַת רְבִיעִית מַיִם, לָא שְׁנָא שֶׁהָיוּ הֵם בִּכְלִי תְּחִלָּה וְנוֹתֵן עֲלֵיהֶם מַיִם, וּבֵין אִם הָיוּ הַמַּיִם בִּכְלִי תְּחִלָּה (וְאִם הָיוּ מֵי הָרַגְלַיִם בָּעֲבִיט הַמְיֻחָד לָהֶם, לָא מַהֲנֵי לְהוּ מַיִם כְּדִלְקַמָּן סָעִיף יג). וּלְמֵי רַגְלַיִם שֶׁל שְׁתֵּי פְּעָמִים, צְרִיכִים שְׁתֵּי רְבִיעִיּוֹת מָיִם. וְכֵן לְעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ אִם נִבְלְעוּ מֵי הָרַגְלַיִם בַּקַּרְקַע אוֹ בַּבֶּגֶד, כֹּל שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֲדַיִן קְצָת לַחְלוּחִית מֵהֶם, צָרִיךְ לְשַׁפֵּךְ שָׁם מָיִם.

אִם יֵשׁ צוֹאָה עַל בְּשָׂרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁמְּכָסֶּה בִּבְגָדָיו, אָסוּר בְּדִבְרֵי קְדֻשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר, כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה, ה' מִי כָמוֹךָ. בָּעֵינָן שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם נְקִיִּים. וְיֵשׁ מְקִילִין בָּזֶה, אֲבָל הַנָּכוֹן לְהַחְמִיר. וְאִם יֵשׁ לוֹ אֲפִלּוּ מְעַט צוֹאָה בְּפִי הַטַּבַּעַת, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מְכֻסָּה, לְכֻלֵּי עָלְמָא לָא מַהֲנֵי, מִפְּנֵי שֶׁבִּמְקוֹמָהּ זֶהֲמָתָהּ מְרֻבָּה (מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֻלִּי הַטְּחוֹרִים, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם סִימָן ע"ו סָעִיף קָטָן ח' שֶׁהֵבִיא תְּשׁוּבַת הָרַדְבַּ"ז בָּזֶה וְהִיא בְּחֵלֶק ג' סִימָן שט"ו. וּבְסוֹף דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁכָּתַב, וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה, הוּא טָעוּת סוֹפֵר, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת, וְאֵינוֹ צָרִיךְ תַּקָּנָה. עַיֵּן יַד אֶפְרַיִם. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קס"ה סָעִיף י').

צְרִיכִין לְזָהֵר שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק שֶׁמָּא יֵשׁ שָׁם צוֹאָה אוֹ מֵי רַגְלַיִם, לֹא יֹאמַר שָׁם שׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה עַד שֶׁיְּבַדֵּק אֶת הַמָּקוֹם (סִימָן ע"ו). וְאֵין לְהִתְפַּלֵּל בַּבַּיִת אִם בָּעֲלָיָה יֵשׁ מָקוֹם מְטֻנָּף (פרמ"ג סִימָן קנ"ד משבצות-זהב סָעִיף קָטָן א').

תִּינוֹק שֶׁאֲחֵרִים בְּיָמָיו יְכוֹלִים לֶאֱכֹל כַּזַּיִת מִינֵי דָגָן אֲפִלּוּ עַל יְדֵי תַּבְשִׁיל בִּכְדֵי שֶׁגָּדוֹל אוֹכֵל שִׁעוּר פְּרָס (וְכָתַב בַּסֵּפֶר מִגְדּוֹל עֹז לְהַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב יַעְבֵּ"ץ ז"ל, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁנַּעֲשָׂה בֶן שָׁנָה), מַרְחִיקִין מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּי רַגְלָיו. וְטוֹב וְיָשָׁר לְהַרְחִיק גַּם מִצּוֹאַת קָטָן בֶּן שְׁמוֹנָה יָמִים.

צוֹאַת אָדָם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ רֵיחַ רָע, וְכֵן צוֹאַת חָתוּל וּנְמִיָּה וְצוֹאַת תַּרְנְגוֹל אֶדּוֹמִי (תַּרְנְגוֹל הֹדּוּ) (אינדיק) מַרְחִיקִים מֵהֶן. וּשְׁאָר צוֹאָה שֶׁל בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף, מִסְתָּמָא אֵינָהּ מַסְרַחַת וְאֵין צְרִיכִים לְהַרְחִיק מֵהֶן. אֲבָל אִם מַסְרַחַת וְכֵן נְבֵלָה הַמַּסְרַחַת וְכָל דָּבָר הַמַּסְרִיחַ מֵחֲמַת עִפּוּשׁ, וְכֵן לוּל שֶׁל תַּרְנְגוֹלִים, מַרְחִיקִים מֵהֶם. וְכֵן מַרְחִיקִים מִמַּיִם סְרוּחִים. וּמֵי מִשְׁרָה שֶׁשּׁוֹרִים בָּהֶם פִּשְׁתָּן אוֹ קַנְבּוֹס, סְתָמָם מַסְרִיחִים וּצְרִיכִים לְהַרְחִיק מֵהֶם כְּמוֹ מִן הַצּוֹאָה.

צוֹאָה יְבֵשָׁה כָּל כָּךְ שֶׁהִיא נִפֶּרֶכֶת עַל יְדֵי גְּלִילָה, הֲרֵי הִיא כֶּעָפָר. וְהוּא שֶׁלֹּא יְהֵא בָהּ רֵיחַ רָע. אֲבָל אִם נִקְרְשָׁה מֵחֲמַת הַקֹּר, כֵּיוָן שֶׁיְּכוֹלָה לַחֲזֹר לְקַדְמוּתָהּ בְּזִמַּן הַחֹם, עֲדַיִן שֵׁם צוֹאָה עָלֶיהָ. וְצוֹאָה שֶׁנִּתְכַּסְּתָה בְּשֶׁלֶג, חָשׁוּב כִּסּוּי.

עַד כַּמָּה מַרְחִיקִים. הָיְתָה הַצּוֹאָה מְאַחֲרָיו, צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמָּקוֹם שֶׁכָּלָה הָרֵיחַ אַרְבַּע אַמּוֹת. וַאֲפִלּוּ אִם הוּא אֵינוֹ מֵרִיחַ, צָרִיךְ לְהַרְחִיק שִׁעוּר זֶה כְּאִלּוּ הָיָה מֵרִיחַ, וְאִם הַצּוֹאָה אֵינָהּ מַסְרַחַת, דַּי אִם מַרְחִיק מִמֶּנָּה אַרְבַּע אַמּוֹת. וְאִם הַצּוֹאָה מִלְּפָנָיו, צָרִיךְ לְהַרְחִיק כְּמִלְּא עֵינָיו. וַאֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה, צָרִיךְ לְהַרְחִיק כַּשִּׁעוּר שֶׁהָיָה יָכוֹל לִרְאוֹתָהּ בַּיּוֹם. וְאִם הִיא מִן הַצְּדָדִים, יֵשׁ לְהַחְמִיר כְּאִלּוּ הָיְתָה בְּפָנָיו. וְיַשֶּׂה אֶת עַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁתְּהֵא לְאַחֲרָיו (ע"ט פ"א).

בַּיִת שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בּוֹ בַּצִּבּוּר וְנִמְצְאָה שָׁם צוֹאָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲחוֹרֵי הַשִּׁלְיַחַ צִבּוּר וּרְחוֹקָה מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלָה הָרֵיחַ, מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ הוּא לִשְׁתּוֹק וּלְהַמְתִּין עַד שֶׁיּוֹצִיאוּהָ אוֹ יְכַסּוּהָ, מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא

תְּהֵא לְאֶחָד מִן הַצִּבּוּר תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלָה הָרֵיחַ, וְאָסוּר לוֹ לִשְׁמֹעַ וּלְכַוֵּן לְמַה שֶּׁאוֹמֵר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר (ע"ט).

מִי שֶׁהִתְפַּלֵּל וּמָצָא אַחַר כָּךְ שֶׁיֵּשׁ שָׁם צוֹאָה, אִם הַמָּקוֹם הַהוּא הָיָה רָאוּי לְהִסְתַּפֵּק בּוֹ שֶׁמָּא יֵשׁ שָׁם צוֹאָה וְהוּא פָּשַׁע וְלֹא בָדַק, כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה הֵיא בִּמְקוֹם קָרְבָּן, הֲוָה לֵהּ וֶבַח רִשְׁעִים תּוֹעֵבָה, וְצָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְהִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְכֵן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁהִיא מִדְּאוֹרָיְתָא וְאֵין בָּהּ חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה, חוֹזֵר וְקוֹרֵא, אֲבָל בִּלֹּא הַבָּרָכוֹת. וְכֵן שְׁאָר בְּרָכוֹת שֶׁאָמַר שָׁם, וַאֲפִלּוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ. וְאִם אֵין הַמָּקוֹם רָאוּי לְהִסְתַּפֵּק בְּצוֹאָה, שֶׁאָז לֹא פָּשַׁע, אֲפִלּוּ בִּתְפִלָּה יוֹצֵא בְּדִיעֲבַד. וְאִם נִמְצְאוּ מֵי רַגְלַיִם, אֲפִלּוּ הַמָּקוֹם רָאוּי לְהִסְתַּפֵּק יוֹצֵא בְּדִיעֲבַד גַּם בִּתְפִלָּה (סִימָן ע"ו קפ"ה ובנ"א).

יָצָא מִמֶּנּוּ רֵיחַ מִלְמַטָּה, אָסוּר בְּדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה עַד שֶׁיִּכְלֶה הָרֵיחַ. וְאִם יָצָא מֵחֲבֵרוֹ, גַּם כֵּן צָרִיךְ לְהַמְתִּין. רַק אִם הוּא עוֹסֵק בְּלִמּוּד תּוֹרָה. אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַמְתִּין בִּשְׁבִיל רֵיחַ שֶׁיָּצָא מֵחֲבֵרוֹ (ע"ו).

בֵּית הַכִּסֵּא, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְחִיצוֹת וְאֵין בּוֹ צוֹאָה, צְרִיכִים לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ. וְלָכֵן סַפְסָל הֶעָשׂוּי עִם נָקֵב שֶׁמַּעֲמִידִים תַּחְתָּיו גְּרָף לִפָּנוֹת עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת הַגְּרָף וְכִסּוּ אֶת הַנָּקֵב בְּדַף, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לַסַּפְסָל הַזֶּה דִּין בֵּית הַכִּסֵּא, וּצְרִיכִים לְהוֹצִיאוֹ מִן הַבַּיִת אוֹ לְכַסּוֹתוֹ כֻּלּוֹ. אַךְ אִם הוּא כִּסֵּא הַמְיֻחָד לִישִׁיבָה וּמְכֻסֶּה בְּכַר לֵישֵׁב עָלָיו וְרַק לְעֵת הַצֹּרֶךְ מְסִירִים אֶת הַכַּר וְנִפְנִים שָׁם וְשׁוּב מַחֲזִירִים עָלָיו אֶת הַכַּר, בָּזֶה יֵשׁ לְהָקֵל.

גְּרָף שֶׁל רְעִי וְעָבִיט שֶׁל מֵי רַגְלַיִם, אִם הֵם שֶׁל חֶרֶס אוֹ שֶׁל עֵץ, דִּינָם כְּבֵית הַכִּסֵּא. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵם נְקִיִּים וְאֵין לָהֶם רֵיחַ רָע, וַאֲפִלּוּ נָתַן לְתוֹכָם מַיִם אוֹ שֶׁכְּפָאָם עַל פִּיהֶם, לָא מַהֲנֵי. וַאֲפִלּוּ נְתָנָם תַּחַת הַמִּטָּה, לָא מַהֲנֵי (דִּמְטוֹת שֶׁלָּנוּ אֵינָן חוֹצְצוֹת), אֶלָּא צָרִיךְ לְהוֹצִיאָם מִן הַבַּיִת אוֹ לְכַסּוֹתָם. וְאִם הֵם שֶׁל מַתֶּכֶת אוֹ זְכוּכִית, אִם הֵם רְחוּצִים יָפֶה וְאֵין בָּהֶם רֵיחַ רָע, אֵין צְרִיכִים לְהַרְחִיק מֵהֶם. פִּי חֲזִיר, כֵּיוָן שֶׁדַּרְכּוֹ לְנַקֵּר בַּצּוֹאָה, דִּינוֹ כִּגְרָף שֶׁל רְעִי. וַאֲפִלּוּ עוֹלֶה מִן הַנָּהָר, אֵין הָרְחִיצָה מוֹעֶלֶת לוֹ (ע"ו פ"ז).

בְּבֵית הַמֶּרְחָץ גַּם כֵּן אָסוּר לְדַבֵּר אוֹ לְהַרְהֵר בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְאָסוּר לְהַזְכִּיר שֵׁמוֹת הַמְיֻחָדִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲפִלּוּ בִּלְשׁוֹן חֹל (כְּגוֹן, גָּאט בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר לְשׁוֹנוֹת) בְּבֵית הַמֶּרְחָץ אוֹ בְּמִבוֹאוֹת הַמִּטְנָפִים. וְכֵן אָסוּר לִתֵּן שָׁם שָׁלוֹם לַחֲבֵרוֹ, כִּי שָׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּקְרָא לוֹ ה' שָׁלוֹם. וְאָדָם שֶׁשְּׁמוֹ שָׁלוֹם, יֵשׁ אוֹסְרִים לִקְרוֹתוֹ שָׁם בִּשְׁמוֹ, וְיֵשׁ מַתִּירִים כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן עַל עִנְיַן הַשָּׁלוֹם אֶלָּא לְהַזְכָּרַת שְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם. וְכֵן נוֹהֲגִים לְהָקֵל. וְיֵרֵא שָׁמַיִם, יֵשׁ לוֹ לְהַחְמִיר (פ"ד פ"ה).

אָסוּר לְדַבֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה וּקְדֻשָּׁה נֶגֶד עֶרְוָה, בֵּין שֶׁל אַחֵר. וַאֲפִלּוּ שֶׁל קָטָן וּקְטַנָּה (רַק לְצֹרֶךְ מִצְוַת מִילָה, מָתָר לְבָרֵךְ נֶגֶד עֶרְוַת הַתִּינוֹק). וַאֲפִלּוּ אִם עוֹצֵם עֵינָיו שֶׁלֹּא לִרְאוֹת אֶת הָעֶרְוָה, לָא מַהֲנֵי, כֵּיוָן שֶׁהִיא נֶגְדּוֹ, אֶלָּא יַטֶּה פָּנָיו וְגוּפוֹ מִכְּנֶגְדָּהּ.

גּוּף הָאִשָּׁה, כָּל מָקוֹם שֶׁדַּרְכָּהּ לְהִתְכַּסּוֹת, אִם נִתְגַּלָּה שָׁם שִׁעוּר טֶפַח, וְכֵן שְׂעָרוֹת שֶׁל אִשָּׁה נְשׂוּאָה אֲשֶׁר דַּרְכָּהּ לְכַסּוֹתָן, אִם נִתְגַּלָּה קְצָת מֵהֶן, חָשׁוּב כְּמוֹ עֶרְוָה לְגַבֵּי אִישׁ. וְאֵין חִלּוּק בֵּין שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ אוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת. אֲבָל לְגַבֵּי אִשָּׁה, לָא חָשִׁיבִי כְּמוֹ עֶרְוָה. קוֹל זֶמֶר שֶׁל אִשָּׁה, חָשׁוּב גַּם כֵּן כְּמוֹ עֶרְוָה. וּמִכָּל מָקוֹם בִּשְׁעַת הַדְּחָק שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ נָשִׁים מְזַמְּרוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִמְחוֹת, לֹא יִתְבַּטֵּל מִשּׁוּם זֶה מִקְּרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה וְתוֹרָה, אֶלָּא יִתְאַמֵּץ לְכַוֵּן כָּל לְבָבוֹ לְהַקְּדָשָׁה שֶׁהוּא עוֹסֵק בָּהּ, וְלֹא יִתֵּן לֵב עֲלֵיהֶן (ע"ה).

אִם לִבּוֹ רוֹאֶה אֶת הָעֶרְוָה שֶׁלּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהָעֶרְוָה הִיא מְכֻסָּה, כְּגוֹן שֶׁהוּא לָבוּשׁ בֶּחָלוּק, גַּם כֵּן אָסוּר לוֹ לוֹמַר כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, אֶלָּא צָרִיךְ לִהְיוֹת לָבוּשׁ בִּמְכֻנָּסַיִם שֶׁהֵם מְדֻבָּקִים עַל גּוּפוֹ, אוֹ שֶׁיֶּאֱזוֹר בָּאֵזוֹר, אוֹ יַנִּיחַ זְרוֹעוֹתָיו עַל הֶחָלוּק כְּדֵי לְהַפְסִיק בֵּין לִבּוֹ לְעֶרְוָתוֹ. וְאִשָּׁה אֵינָהּ צְרִיכָה לָזֹאת.